

דצמבר 2019

מדריך ורשימת דגלים אדומים בנושא: רשתות הלבנת הון מקצועית

תרגום מדריך¹ שפרסמה קבוצת ה-Egmont
ארגון המאגד רשויות לאיסור הלבנת הון ברחבי העולם

¹ <https://www.egmontgroup.org/sites/default/files/filedepot/external/20190701 - IEWG Professional ML Networks Bulletin - final.pdf>

מטרה

מטרת המידעון הינה לסייע לרשויות האכיפה ולגופים מדווחים בזיהוי, חקירה ודיווח בנוגע לפעילות מלביני הון מקצועיים.

הגדרות²

הלבנת הון מקצועית הינה תת-קבוצה של הלבנת הון עבור צדדים שלישיים (Third-Party Money Laundering). המאפיין המרכזי המייחד הלבנת הון מקצועית הינו מתן שירותי הלבנת הון בתמורה לעמלה, תשלום או רווח אחר.

ניתן לחלק את מלביני ההון המקצועיים לשלוש קטגוריות:

1. מלבין הון מקצועי יחיד: אדם המחזיק בכישורי מומחיות לביצוע שלבי ההשמה הריבוד והלבנת ההון. הם מתמחים במתן שירותי הלבנת הון אשר יכולים להתבצע גם במסגרת עבודתם המקצועית הלגיטימית (כגון שירותי חשבונאות, ייעוץ פיננסי ומשפטי, הקמת חברות והסדרים משפטיים, ועוד).
2. ארגון הלבנת הון מקצועית: ארגון המורכב משני יחידים או יותר הפועלים כקבוצה מובנית ואוטונומית המתמחה במתן שירות או ייעוץ להלבנת הון עבור עבריינים או ארגוני פשיעה אחרים. ייתכן ומתן שירותי הלבנת ההון הוא עיסוקו העיקרי של הארגון, אך לא בהכרח היחיד. לרוב ארגוני הלבנת ההון המקצועית מבנה הירארכי ברור כאשר כל גורם בארגון פועל כבעל מקצוע ייחודי אשר אחראי לאלמנטים מסוימים בתהליך הלבנת ההון.
3. רשת הלבנת הון מקצועית: רשת המורכבת ממספר שותפים או אנשי קשר העובדים יחד בכדי לקדם תכניות להלבנת הון או לספק "בקבלנות משנה" את שירותיהם עבור משימות ספציפיות. לרוב רשתות אלו פועלות ברמה גלובאלית ויכולות לכלול מספר ארגוני הלבנת הון מקצועיים העובדים יחדיו, או רשתות בלתי-פורמאליות של יחידים המספקים ללקוחותיהם העבריינים מגוון שירותי הלבנת הון. מערכות יחסים אלו לא תמיד מאורגנות ופעמים רבות הן גמישות מטבען.

עמלות

קיימים מספר גורמים שונים וחופפים המשפיעים על העמלה המשולמת למלביני ההון המקצועיים. לרוב, התמורה תשקף את מורכבות תכנית הלבנת ההון, השיטות שיושמו וכן הידיעה על עבירת המקור. גובה העמלה עשוי להשתנות בהתאם למידת הסיכון שלוקחים על עצמם מלביני ההון המקצועיים. דוגמאות לגורמים אשר עשויים להשפיע על שיעורי העמלות כוללים את האזור המדינות או האזורים המעורבים בתכנית, המוניטין של אותו מלבין הון מקצועי, הסכום הכולל של ההון המולבן, ערכם הנקוב של השטרות (במקרים המערבים מזומן), מסגרת הזמנים לביצוע הלבנת ההון (לדוגמה, אם הלבנת ההון צריכה להתבצע במהירות, העמלה תהיה גבוהה יותר) וכן כל הטלה של רגולציה חדשה או פעולות אכיפה רלוונטיות.

² הניתוח במידעון נעשה על-בסיס דו"ח ארגון ה-FATF משנת 2018 בנושא הלבנת הון מקצועית:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Professional-MoneyLaundering.pdf>

מלביני הון מקצועיים יכולים לגבות את התמורה בדרך של עמלה המשולמת במזומן מראש, העברת חלק מההון המולבן לעצמם או הטמעת העמלה בתוך הפעילות העסקית הרלוונטית.

פרסום

פרסום ושיווק שירותי הלבנת הון נעשים בדרכים מגוונות. לרוב השיווק הוא מפה לאוזן דרך רשתות עבריינים. קשרים לעבריינים ואמון שנבנה במערכות יחסים עברייניות קודמות יכולים לחזק את הקשרים ולעודד שיתוף פעולה נוסף. כמו כן זוהו פרסומים לשירותי מלביני הון מקצועיים ברשת האפלה (dark web).

תיעוד (ניהול ספרים כפולים)

לעיתים קרובות מלביני הון מקצועיים מחזיקים מערכת צל של הנהלת חשבונות, כולל רשומות מפורטות עם שמות קוד של לקוחות, סכומים מולבנים, מקור ויעד העברת הכספים, מועדים רלוונטיים, עמלות שהתקבלו ועוד. הם יכולים להיות שמורים במחשב (לדוגמה בגיליונות נתונים המוגנים בסיסמה) או כתובים ידנית. מערכות תיעוד אלו מהוות מקור מידע משמעותי ביותר עבור גורמי אכיפה.

תפקידים

מלביני הון מקצועיים מבצעים תפקידים שונים ומגוונים; בהתאם למאפייני הלבנת ההון המקצועית, יחיד יכול לבצע תפקיד ייחודי או מספר תפקידים בו זמנית. חשוב להבין ולהכיר את כל התפקידים בכדי לזהות את כל השחקנים הרלוונטיים ובכדי לוודא שכל ההיבטים של פעילות מלביני ההון המקצועיים מתגלים, מסוכלים ובסופו של דבר מפורקים.

1. **הובלה ושליטה**: אנשים המספקים את ההנהגה וההובלה הכללית של הארגון או הרשת והאחראיים לתכנון האסטרטגי וקבלת החלטות. לרוב תפקיד זה מבוצע על ידי מנהיג אך לעיתים יכול להתבצע על ידי גורם אחר האחראי על הכספים מרגע קבלתם מהלקוח ועד מסירתם בחזרה (לדוגמה אחריות לאיסוף הכספים במזומן וארגון מסירת מזומן ביעד בינלאומי שנבחר). לרוב התפקיד כולל גם אחריות לקביעת גובה העמלה ולתשלום משכורות לגורמים האחרים בארגון או ברשת על שירותיהם.

2. **פיתוח עסקי**: אנשים האחראיים על הבאת לקוחות וניהול הקשרים איתם. תפקיד זה כולל יצירת ושמירת קשר עם מלביני הון מקצועיים יחידים או ארגוני הלבנת הון אחרים הפועלים מקומית או בחו"ל לשם קבלת גישה לתשתיות הלבנת הון שכבר הוקמו על-ידי מלביני הון מקצועיים אחרים.

3. **שמירה על תשתיות**: אנשים האחראיים על יצירת תשתיות או כלים להלבנת הון מקצועית, לרבות הקמת חברות, פתיחת חשבונות בנק או סליקת כרטיסי אשראי. ייתכן והם אף מנהלים רשתות של רשמים המאותרים ומגייסים בעלי תפקיד ממונים (אנשי קש) לצורך רישום חברות קש עבור הלקוח, קבלת סיסמאות או פרטי כניסה לחשבונות בנק דרך האינטרנט וקניית כרטיסי SIM לטלפונים ניידים. דוגמא אחת למנהל תשתית היא "רועה בלדרים" (money mule herder) האחראי על גיוס

וניחול בלדרי מזומנים (באמצעות פרסום מודעות דרושים או מהיכרות אישית), לרבות תשלום משכורות לבלדרים.

4. ניהול מסמכים: אנשים האחראיים על יצירת האסמכתאות הדרושות לתהליך הלבנת ההון. לעיתים תפקיד זה כולל יצירת או השגת מסמכים מזויפים, לרבות תעודות זיהוי מזויפות, מסמכי בנק, דוחות שנתיים, חשבוניות לטובין או שירותים, הסכמי ייעוץ, שטרי חוב, הסכמי הלוואה, קורות חיים מזויפים ומכתבי המלצה מזויפים.

5. שינוע: אנשים האחראיים על קבלת והעברת טובין באופן מקומי או בינלאומי, הספקת רשימוני מכס וקישור עם נציגי חברות שינוע או עמילי מכס. תפקיד זה רלוונטי במיוחד עבור תכניות הלבנת הון מבוססות סחר (Trade-Based Money Laundering).

6. ביצוע השקעות או קנייה של נכסים: אנשים האחראיים על רכישת נכסים כגון נדל"ן, אבנים יקרות, יצירות אומנות, מוצרי יוקרה או רכבים במטרה לשמר ערך ולמכור אותם בהמשך. עבריינים מבקשים סיוע ברכישת נדל"ן במדינות אחרות, ומלביני הון מקצועיים משתמשים לצורך כך במבנים מורכבים הכוללים שכבות של חברות קש בכדי לאפשר זאת.

7. גבייה: אנשים האחראיים על גבייה ואיסוף כספים שמקורם בעבירה, וכן על שלב ההשמה הראשוני של הלבנת ההון. מכיוון שהם בחזית הפעילות, הם חשופים יותר לגילוי על ידי גורמי האכיפה. עם זאת הם לרוב לא משאירים מאחוריהם עקבות וניירת, ומצליחים לבצע את שלב השיכוב ולהסתיר כסף שמקורו בעבירה באמצעות ערבוב ההון בתוך הכנסותיהם של עסקים עתירי מזומנים. אנשים אלו מודעים לתפקידם בתוכנית הלבנת הון שמקורו בפשיעה (בניגוד לחלק מהבלדרים אשר עשויים להיות משוטטים ולהשתתף בתכנית הלבנת ההון מבלי לדעת זאת).

8. העברות: אנשים האחראיים על העברת כספים מיעד אחד לשני כחלק מתכנית הלבנת ההון, ללא תלות באופן ביצוע ההעברות. הם מקבלים ומעבירים כספים באמצעות מערכת הבנקאות הרגילה או דרך נותני שירותי העברות (MVTs), ולעיתים רבות אף אחראיים על ביצוע משיכות מזומנים ומיד לאחר מכן פעולות המרת מטבע.

מודל עסקי כללי של רשתות הלבנת הון מקצועית

לרוב ישנם שלושה שלבים לפעילות של מלביני הון מקצועיים:

1. כספים שמקורם בעבירה מועברים אל, או מתקבלים על ידי מלבין הון מקצועי – בשלב ראשון הכספים מועברים, פיזית או אלקטרונית, למלביני הון מקצועיים או לישויות הפועלות בשםם. האופן בו מוכנסים הכספים למערכת הלבנת ההון משתנה בהתאם לסוגי עבירות המקור ולאופן בו הופקו ההכנסות הבלתי חוקיות (מזומן, העברות בנקאיות, נכסים וירטואליים וכו'):

(א) מזומן: לרוב כסף מזומן מועבר לגובה כספים שאמור להחדיר את הכספים למערכת הפיננסית דרך עסקים עתירי מזומנים, נותני שירותי מטבע, בתי קזינו, או העברות פיזיות של המזומן לאזור או מדינה אחרים. בסופו של דבר ייתכן שהגובה יפקיד את הכספים בחשבונות בנק.

(ב) חשבונות בנק: סוגים מסוימים של פעילות פלילית יוצרים הכנסות המוחזקות בחשבונות בנק, כגון הונאה, מעילה ועבירות מס. לרוב הכנסות אלו אינן מתחילות כמזומן אך יכולות לבסוף

להפוך למזומן לאחר תהליך ההלבנה. לרוב לקוחות מקימים ישויות משפטיות אשר על שמן נפתחים חשבונות בנק לצורך הלבנת הון. חשבונות אלו משמשים להעברת כספים לשכבה הראשונה של חברות קש המנוהלות על ידי מלביני הון מקצועיים.

(ג) נכסים וירטואליים: עבריינים המקבלים הכנסות בצורה של נכסים וירטואליים, כגון בעלים של חנויות מקוונות לא חוקיות ושווקים ברשת האפלה, צריכים שיהיה להם ארנק אלקטרוני (e-wallet) או כתובת בפלטפורמה מבוזרת של נכסים וירטואליים, אשר גם למלבין ההון המקצועי יש גישה אליהם.

2. שלב הריבוד המבוצע על ידי יחידים או רשתות – בשלב הריבוד רוב מלביני ההון המקצועיים משתמשים במנגנונים לביצוע פירעון חשבונות בכדי להקשות על איתור מסלול הכסף. ייתכן ויישמו מספר טכניקות שונות, כאשר שלב הריבוד מנוהל על ידי אנשים האחראיים על תיאום העברות הכספים.

(א) מזומן: מנגנוני הלבנת הון לביצוע ריבוד של הכנסות בלתי חוקיות שהתקבלו במזומן לרוב כוללים: הלבנת הון מבוססת מסחר וחשבוניות פיקטיביות, פירעון חשבונות ושימוש בבנקאות מחתרתית.

(ב) חשבונות בנק: כספים שהועברו לחשבונות בנק שמנוהלים על ידי מלביני הון מקצועיים לרוב מועברים באמצעות סכמות ריבוד או מבני שליחות מורכבים, הכוללים שרשרת חשבונות של חברות קש מקומיות וזרות. הכספים של לקוחות שונים מעורבבים יחד באותם חשבונות, דבר המקשה על איתור כספים שהגיעו מלקוח ספציפי.

(ג) נכסים וירטואליים: עבריינים המעורבים בפשעי סייבר, הונאה במחשב או מכירה מקוונת של מוצרים לא חוקיים לרוב משתמשים בשירותי בלדרים ואנשי קש. ההכנסות הבלתי חוקיות מפשעים אלו מוחזקות כנכסים וירטואליים בארנקים אלקטרוניים או ארנקים לנכסים וירטואליים בהם מבוצעת שרשרת העברות מורכבת.

3. הון מולבן מוחזר ללקוח לצורך השקעה או קניית נכסים – בשלב האחרון סכומים מועברים לחשבונות השייכים ללקוח של מלבין ההון המקצועי, למקורבים אליהם, לצדדים שלישיים הפועלים בשמם או לצדדים שלישיים הפועלים עבור ישות משפטית הקשורה ללקוח. מלבין ההון המקצועי יכול להשקיע את ההכנסות הלא חוקיות, בשם לקוחות אלו, בנדל"ן, במוצרי יוקרה או בעסקים בחו"ל (ולעיתים אף בתוך מדינת מקור הכספים). הכספים יכולים גם לשמש לרכישת טובין הנשלחים למדינת מקור הכספים או למדינה שלישית.

דגלים אדומים :

להלן רשימה מוצעת של דגלים אדומים המהווים תבחינים לסיוע בזיהוי פעילות של מלביני הון מקצועיים. אין בקיומו של דגל אדום כדי להעיד בהכרח על סיכון להלבנת הון או מימון טרור, אך ככל שקיימים דגלים אדומים רבים יותר בפעילות, כך עולה החשש כי מדובר בפעילות הלבנת הון.

- העברות המבוצעות דרך חשבונות בנק שונים אך מנוהלות מאותן כתובות IP.
- חברות, חשבונות בנק, בעלים ודיקרטורים המצויים במיקום גיאוגרפי שונה אך אותן כתובות IP משמשות לניהול מקוון של החשבונות.
- מספר רב של חשבונות בנק הנפתחים או המנוהלים באופן מתואם על ידי יחיד או על ידי ישות משפטית אחת.
- חשבונות של חברות המשמשים כחשבונות מעבר (משמע, חשבון בנק של חברה מקבל כספים ומיד מעביר אותם הלאה, כך שבסוף היום יתרת החשבון הינה אפס).
- חברות המשמשות להעבר כספים אינן מבצעות תשלומי מיסים, ביטוח לאומי או פנסיה/גמל.
- העברות בינלאומיות בהקשרים של הסכמי הלוואה או תשלום בעבור שירותים מבוצעות באופן קבוע באמצעות חשבונות של חברות קש.
- העברות כספים לחו"ל עבור טובין שמעולם לא נשלחו, התקבלו או תועדו.
- תשלומים עבור נדל"ן ונכסי יוקרה אחרים המבוצעים על ידי חברות זרות.
- תשלומים עבור טובין הנשלחים למדינות אחרות מבוצעים על ידי חברות זרות שאינן צד לחוזה.
- חשבונות בנק במדינה אחת אשר מוחזקים על ידי מבנה תאגידי במדינה אחרת עם בעלי שליטה או נהנים במדינה שלישית, המשמשים לקבלת או העברת כספים בגין טובין או שירותים אשר אינם קשורים לעסקים השולחים או מקבלים את ההעברות או שאינם קשורים לעסקה שבגינה מבוצע התשלום.
- מספר משמעותי של דיווחים בלתי רגילים בנוגע לישויות משפטיות אשר נרשמו באמצעות אותו נותן שירותי נאמנות והקמת חברות, או עם אותם בעלי מניות ודירקטורים רשומים.
- משיכות או הפקדות מזומנים באמצעות מספר כרטיסי בנק מבוצעות באופן שיטתי דרך אותו כספומט (עם הפסקות קצרות מאד בין הפעולות, דבר המצביע על פעולות שמבוצעות על ידי אותו אדם).
- חברות המשתתפות ברשת הלבנת הון רשומות בכתובת "וירטואלית" אחת או יותר, או בכתובות של תאי דואר באמצעות נותני שירות מיוחדים (דוגמת עורכי דין).